

Spaanse vlag (*Euplagia quadripunctaria*) H1078

1. Status

Prioritair op Bijlage II van de Habitatrichtlijn (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: De spaanse vlag is een overdag actieve nachtvlinder die met zonnig weer vliegt en graag bloemen bezoekt. De vlinder is familie van de beervlinders. De spaanse vlag heeft zwart-wit gestreepte voorvleugels en opvallend oranje-achtvleugels met zwarte tekening. De vlinders zijn aanwezig tussen eind juli en eind augustus en gaan bij warm en zonnig weer op zoek naar bloeiende nectarrijke planten in het bijzonder koninginnenkruid. Tijdens koude perioden zijn de vlinders niet actief en paring vindt niet plaats beneden ongeveer 10 graden Celsius. De rupsen van de spaanse vlag komen in augustus-september uit het ei en ze eten aanvankelijk, tot na de winter, slechts sporadisch. Ze zijn nachtactief maar ze eten niet tijdens koude nachten. De groeifase maken ze pas na de overwintering door. In juni-juli maakt de rups van de spaanse vlag een cocon tussen het strooisel om zich daarin te verpoppen.

De rupsen worden vooral aangetroffen op vochtige, relatief schaduwrijke plaatsen. De vlinders zelf zijn te vinden op warme, kalkrijke hellingen, langs bosranden en struwelen en in zoomvegetaties. Kenmerkend voor het leefgebied van de spaanse vlag is dus vooral het op korte afstand van elkaar voorkomen van deze twee verschillende typen habitat.

Relatief belang binnen Europa: gering

De spaanse vlag komt voor in een brede strook van Spanje over Midden-Europa tot in Rusland. In het noorden is de spaanse vlag aanwezig tot in de Baltische staten, in het zuiden tot in het Middellandse Zee-gebied en Centraal-Azië. In Europa ligt het zwaartepunt van de verspreiding in de continentale, alpiene en mediterrane biogeografische regio's. Daarbuiten bevinden zich ook populaties in de Atlantische regio. Soms wordt een lokale vooruitgang van de soort gemeld, zoals in Duitsland. Op het eiland Rhodos komt de speciale ondersoort *rhodensis* voor. Die ondersoort overzomert massaal in de beroemde vlindervallei van Rhodos en geldt daar als belangrijke toeristische attractie. Tijdens de hete midzomerperiode rusten de vlinders daar in grote aantallen hangend in de vegetatie. Deze ondersoort geldt als bedreigd. De overige ondersoorten van de spaanse vlag zijn dat niet. Het aandeel van Nederland in de Europese populatie is bijzonder klein (<1%). Dit geldt ook voor de Europese Unie. De Nederlandse populatie heeft ook binnen de Atlantische regio geen grote betekenis. In Nederland zijn slechts een aantal kleine populaties te vinden, terwijl direct over de grens in Duitsland en België en ook in noordelijk Frankrijk, veel grotere populaties voorkomen.

3. Bijdrage van gebieden

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland: De spaanse vlag komt in ons land alleen voor in het zuiden van Limburg. Kleine populaties zijn aanwezig in de omgeving van Bunde, Gronsveld, Slenaken, Eys en Heerlen. De grootste populatie bevindt zich op en rond de Sint Pietersberg bij Maastricht. De spaanse vlag heeft een grote mobiliteit. De eenmalige losse waarneming van de vlinder in Noord-Brabant moet een heel actieve zwerver zijn geweest.

Verspreidingskaart spaanse vlag

Huidig voorkomen en Natura 2000:

De populaties van Bunde, Gronsveld, Slenaken, Eys, de Sint Pietersberg en de Brunssummerheide bevinden zich geheel of grotendeels in Natura 2000 gebieden.

Nr.	Natura 2000 gebied	Bijdrage
157	Geuldal	>15%
159	Sint Pietersberg en Jekerdal	>15%
160	Savelsbos	>15%
153	Bunder- en Elsloërbos	<2%
155	Brunssummerheide	<2%

Voorkomen spaanse vlag in Natura 2000 gebieden

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding**Trends in Nederland:**

Tussen 1900 en 1950 waren vondsten van de spaanse vlag beperkt tot het zuiden van Limburg. De huidige verspreiding lijkt sterk op de verspreiding van toen, maar het oude beeld is gebaseerd op zeer lage aantallen. Het is zelfs zo dat in deze tijd betwijfeld werd op de spaanse vlag wel tot de inheemse fauna behoorde, omdat gedacht werd dat de meldingen terug te voeren waren tot zwervers van over de grens. De populatieaantallen zullen in die tijd niet groot geweest zijn en maximaal tien per jaar zijn geweest. Ook in het begin van de jaren negentig is de spaanse vlag nog niet talrijk en de waarnemingen zijn in die periode allemaal beperkt tot de Sint Pietersberg. Op basis van losse waarnemingen uit het Landelijk Bestand Vlinders (in beheer bij De Vlinderstichting) is een vooruitgang in de laatste circa tien jaar te zien, zowel in waargenomen aantallen als in geografische spreiding, maar een invloed van intensivering van de waarneming is hier niet uit te sluiten. Een statistisch onderbouwde trend is dus niet te geven, maar er zijn duidelijke indicaties voor een vooruitgang. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of trends ook bepaald kunnen worden met tellingen aan rupsen of aanvullende waarnemingen van 's avonds actieve vlinders.

Recente ontwikkelingen: Sinds 2002 worden op een vergelijkbare manier als bij de dagvlinders, gestandaardiseerde tellingen van nachtvlinders zoals de spaanse vlieg uitgevoerd met als doel om betrouwbare trends te verzamelen. Het is nog te vroeg om uit deze tellingen al trends te presenteren, maar de vergelijking tussen 2002 en 2003 laat een lichte vooruitgang zien.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het areaal waarover de spaanse vlag zich verspreidt neemt toe.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

Met de huidige populaties van de spaanse vlag in de voor Natura 2000 aangemelde gebieden, is de toekomst voor deze soort gunstig.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

De soort is een levensvatbare component van de natuurterreinen waarin deze voorkomt en gezien de vermoedelijke vooruitgang zal dat ook zo blijven. Het natuurlijke verspreidingsgebied neemt niet af, maar lijkt eerder toe te nemen. Voor een aantal locaties werden vroeger geen en worden tegenwoordig wel waarnemingen van de spaanse vlag gemeld. Op dit moment is er een voldoende groot leefgebied aanwezig en dat zal ook waarschijnlijk in de toekomst blijven bestaan. Alleen op de locatie van de Sint Pietersberg is door de werkzaamheden van ENCI bv mogelijk niet al het leefgebied veiliggesteld.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

De spaanse vlag heeft zich uitgebreid van de Sint-Pietersberg tot meerdere locaties in het zuiden van Limburg. Sommige populaties zijn relatief klein, maar andere populaties zijn inmiddels vrij groot (bijvoorbeeld Eys). De soort lijkt sterk vooruit te gaan. De spaanse vlag komt in Nederland voor aan de noordwest grens van zijn verspreidingsgebied, en is gevoelig voor koele, natte zomers. De warmere zomers aan het begin van de 21ste eeuw lijken de soort een extra impuls te geven. Het toekomstperspectief voor de spaanse vlag in 2004 lijkt dus gunstig.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Behoud van de huidige situatie volstaat.

Oordeel: gunstig

Staat van instandhouding		
Aspect	1994	2000
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomst perspectief	gunstig	gunstig
Oordeel	gunstig	gunstig

5. Bronnen

- Ebert, G (1997) Die Schmetterlinge Baden-Württembergs, Band 5, Nachtfalter 3. Eugen Ulmer GmbH & Co, Stuttgart, Duitsland.
- Groenendijk, D (2002) Kansen en mogelijkheden voor monitoring van de spaanse vlag in Nederland. Rapportnummer VS2002.44. De Vlinderstichting, Wageningen.
- Groenendijk, D. & van der Meulen, J. (2004) Conservation of moths in the Netherlands: population trends, distribution patterns and monitoring techniques of day-flying moths. *Journal of Insect Conservation* 8: 109-118.
- Kamp, O. op den & Groenendijk, D. (2003) De spaanse vlag in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 92: 174-175.
- Leopold, P., Pretscher, P., Reinhardt, R. & Friedrich, E. (zonder jaartal) Kriterien zur Bewertung des Erhaltungszustandes der Populationen der Spanischen Flagge *Euplagia quadripunctaria* (Poda, 1761). Internetdocument te vinden op www.bfn.de/03/030306.htm.

- Lempke, B.J. (1938) Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera. Tijdschrift voor Entomologie 81: 242-304.